

BA-eindwerkstuk
Suzan Hogenbirk
3483029
04 april 2012

Theater-, Film- en Televisiewetenschappers voor de klas?
Mogelijkheden van en voor een educatief programma

Thema Theater
Woorden 5497
Studiejaar 2011/2012 Blok 3
Begeleidend docent Bart Dieho
Tweede lezer Jens Van den Eynde

Inhoudsopgave

<u>Paragraaf 1 Inleiding</u>	<u>3</u>
<i>1.1 Aantonen lacune en discrepantie met vergelijkbare Bacheloropleidingen</i>	3
<i>1.2 Opleidingsprofiel in de OER en vakbekwaamheideisen voor docenten in het onderwijs</i>	4
<u>Paragraaf 2 Onderzoek Sonja de Leeuw</u>	<u>5</u>
<i>2.1 Onderzoek en aanbevelingen uit 1985</i>	5
<i>2.2 Aanbeveling educatief programma anno 2012</i>	7
<u>Paragraaf 3 Wettelijke bepalingen omtrent educatieve Minor en educatieve Master</u>	<u>9</u>
<i>3.1 Ontstaan van de educatieve Minor aan de Universiteit Utrecht</i>	9
<i>3.2 Toegang tot de educatieve Master</i>	10
<u>Paragraaf 4 In gesprek met Liesbeth Groot Nibbelink</u>	<u>12</u>
<i>4.1 Draagvlak educatief programma binnen en buiten de Bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap</i>	12
<i>4.2 Wat is er gedaan om een educatief programma te krijgen voor de Bachelor Theater-, Film- en Televisiewetenschap en hoe is daarop gereageerd?</i>	14
<i>4.3 Hoe zou een dergelijk programma eruit moeten zien zodat het goed aansluit op de bestaande educatieve Master Educatie en Communicatie?</i>	15
<u>Paragraaf 5 Conclusie en aanbeveling</u>	<u>17</u>
<i>5.1 Aanbevelingen voor het bewerkstelligen van een educatief programma</i>	17
<i>5.2 Aanbevelingen inhoud van het educatief programma</i>	19
<u>Literatuurlijst</u>	<u>21</u>
<u>Eindnoten</u>	<u>23</u>

1 Inleiding

1.1 Aantonen lacune en discrepantie met vergelijkbare Bacheloropleidingen

Stel: je bent Bachelorstudent Theater-, Film- en Televisiewetenschap aan de Universiteit Utrecht en je wilt na je studie het onderwijs in. Je zult hiervoor een lesbevoegdheid moeten halen. Eén mogelijkheid is om na je Bachelor de Master Theaterwetenschap of Film- en Televisiewetenschap te volgen. Hierna vervolg je je weg naar de Interfacultaire Lerarenopleiding aan de Universiteit van Amsterdam, waar je na twee jaar deeltijdstudie je eerstegraads lesbevoegdheid haalt. Je doet dan minimaal zes jaar over je studie.

Stel: je bent student Kunstgeschiedenis aan de Universiteit Utrecht en je wilt het onderwijs in. Je volgt na je Bachelor de educatieve Master Educatie en Communicatie en behaalt hiermee je eerstegraads lesbevoegdheid. In totaal duurt je studie vier of vijf jaar.¹

De discrepantie zit hem in het feit dat, hoewel beide opleiden tot een Bachelor in de wetenschap op het gebied van kunst *en* meer dan één kunstvorm beslaan, het voor alumni van Kunstgeschiedenis wel mogelijk is om het onderwijs in te gaan en voor Theater-, Film- en Televisiewetenschapsalumni niet.² Dit is opmerkelijk gezien de geringe kennis die Kunstgeschiedenisstudenten van theater, film en/of televisie zullen hebben.³

Dit onderzoek is als volgt opgebouwd. Allereerst wordt in deze paragraaf het opleidingsprofiel van een Bachelorstudent Theater-, Film- en Televisiewetenschap uiteengezet, tezamen met de vakbekwaamheidseisen voor docenten. Vervolgens zullen de relevante resultaten van het onderzoek *Theater, film en televisie: een raamplan voor het voortgezet onderwijs* van Sonja de Leeuw uit 1985 besproken worden. Hierbij ligt de focus vooral op de aanbeveling voor een lerarenopleiding aan de Universiteit Utrecht. In paragraaf drie worden enkele wettelijke bepalingen omtrent de educatieve Minor en educatieve Master uit- en toegelicht en verbonden met de huidige onderwijspraktijk aan de Universiteit.⁴ In paragraaf vier wordt vervolgens een sprong naar het heden gemaakt: welke pogingen zijn door docente Liesbeth Groot Nibbelink gedaan om het gebrek aan een educatief programma te melden en wat voor vruchten heeft dit afgeworpen? Ook heeft zij, evenals De Leeuw in paragraaf twee, een poging tot een indeling van een educatief programma gedaan. Paragraaf vijf beslaat vervolgens een eindoordeel waarom Theater-, Film- en Televisiewetenschappers geschikt zijn voor het volgen van een educatief programma in hun Bachelor- en Masterprogramma. Ook wordt in deze paragraaf een aantal aanbevelingen gedaan, zowel voor mogelijke oplossingen van het gebrek aan een educatief programma als voor de invulling ervan.

1.2 Opleidingsprofiel in de OER en vakbekwaamheidseisen voor docenten in het onderwijs⁵

De OER (Onderwijs- en Examenreglement) is een reglement waarin informatie over het onderwijsprogramma van een opleiding in het hoger onderwijs vermeld staat.⁶ In de OER van de Bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap wordt onder meer geschreven dat een afgestudeerde ‘in staat is om informatie, ideeën en oplossingen over te brengen op een publiek bestaande uit specialisten of niet-specialisten’.⁷ Dit komt overeen met de vakinhoudelijke en didactische competentie die een docent in het voortgezet onderwijs moet hebben, zoals vastgesteld door Rijksoverheid.⁸ Op een reguliere Bacheloropleiding wordt wel verwacht dat men anderen iets kan uitleggen, maar een specifieke mogelijkheid om deze competentie aan te leren, is er binnen de Bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap niet. Hoewel men van een WO Bachelorstudent mag verwachten dat hij/zij over organisatorische competentie beschikt, is het niet mogelijk een organisatorische competentie te *ontwikkelen* in relatie tot het onderwijs.⁹ Verder meldt de OER dat een afgestudeerde leervaardigheden bezit om door te kunnen stromen naar een Masteropleiding. Het is voor Theater-, Film- en Televisiewetenschappers vooralsnog niet mogelijk naar een educatieve Master door te stromen.

De bekwaamheidseisen bepalen of iemand geschikt wordt geacht voor het geven van lessen.¹⁰ Vanwege de gedoeerde disciplines lijken Theater-, Film- en Televisiewetenschappers voornamelijk geschikt om CKV te geven.¹¹ CKV kent zowel een individuele als een teambevoegdheid, wat wil zeggen dat een school ofwel iemand die zij bekwaam genoeg achten het kunstvak te onderwijzen, kunnen aanstellen, ofwel iemand die specifiek CKV geeft.¹² Men heeft wel degelijk de keuze een ‘specialist’ aan te nemen.¹³ Zou die keuze moeten veranderen in een ‘plicht’?

Paragraaf 2 Onderzoek Sonja de Leeuw

2.1 Onderzoek en aanbevelingen uit 1985

In 1985 verscheen *Theater, film en televisie: een raamplan voor het voortgezet onderwijs*.¹⁴ Het was het resultaat van een onderzoek onder leiding van prof. Sonja de Leeuw. Betrokken partijen waren de vakgroep Theaterwetenschap en de vakgroep Onderwijskunde van de Universiteit Utrecht.¹⁵ Het onderzoek was erop geënt een lesmethode te ontwikkelen voor het voortgezet onderwijs, om jongeren te leren omgaan met massamedia. Er werd uitgegaan van een curriculum wat een afgeleide was van wat op de opleiding Theaterwetenschap in Utrecht werd onderwezen.¹⁶

Binnen dit onderzoek zijn lessen voor verschillende niveaus in het voortgezet onderwijs ontwikkeld over theater, film en/of televisie.¹⁷ Deze lessen zijn als experiment uitgevoerd op middelbare scholen, die daar, volgens Sonja de Leeuw, veel interesse in hadden.¹⁸ De lessen werden gegeven door studenten van de opleiding Theaterwetenschap Utrecht. Hiertoe is tezamen met het onderzoek een aanbeveling gedaan voor het oprichten van een lerarenopleiding Theater, Film en Televisie die toegankelijk was voor studenten Theaterwetenschap.¹⁹ In de inleiding schrijft De Leeuw als volgt:

‘Wanneer de Minister de aanvraag voor een lerarenopleiding Theaterwetenschap honoreert, kunnen theaterwetenschappers in de gelegenheid worden gesteld vakinhoudelijke kennis en vaardigheden te koppelen aan didactische inzichten en vaardigheden. Voor het ogenblik is de basis er wel, maar met het oog op de toekomst gericht, lijkt een goede pedagogisch-didactische scholing naast een goede vakinhoud en een goede didactische structuur, voorwaarde voor een goede lespraktijk “theater, film en televisie”’.²⁰

In dit citaat wordt duidelijk dat didactische vaardigheden van groot belang waren als het schoolvak doorvoering had gevonden. Met de invoering van het vak CKV in het voortgezet onderwijs, dat toch een zekere overeenkomst met De Leeuws lespakketten vertoont, zou deze aanbeveling anno 2012 weer geldig zijn.²¹ Dit citaat stamt echter uit 1985, een tijd waarin educatie op het gebied van de kunsten in vergelijking met nu, erg onderontwikkeld was. Het is daarom belangrijk te kijken naar wat De Leeuw anno 2012 over de lerarenopleiding te zeggen heeft.

Het onderzoek was “een verkenning waarvoor lesmateriaal ontwikkeld en geëvalueerd werd”.²² De Leeuw dacht dat het veld van de media-educatie op den duur wel rijp zou zijn voor een dergelijk initiatief en de expertise uit het onderzoek mee zou kunnen nemen in een

verdere ontwikkeling.²³ In het gesprek met Sonja de Leeuw bleek dat er met die aanbeveling nooit iets is gedaan, noch vanuit haar onderzoeksgroep, noch vanuit de Universiteit Utrecht. Ook bij de faculteit Onderwijskunde is het niet bekend dat het onderzoek en de aanbevelingen ooit een vervolg hebben gekend.²⁴ Sonja de Leeuw vertelt dat zij als hoofd van het onderzoek niemand heeft aangeschreven om deze lerarenopleiding of het vak Theater, film en televisie van de grond te krijgen, omdat zij het een te lange weg vond. Zij vond dat er te veel instellingen en mensen binnen de Universiteit Utrecht gemobiliseerd moesten worden die hiervoor zouden gaan ‘strijden’.²⁵

De Leeuw erkent dat er binnen de Bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap anno 2012 veel belangstelling bij studenten is voor een educatief programma en het halen van een lesbevoegdheid. Dat was in 1985 ook zo:

‘De motivatie [bij de lesgeefsters] om meer lessen te geven is groot. Allen zeggen dat het geleerde tijdens de uitvoering van deze lessen toegepast kan worden op eventuele volgende lessen (de ontwikkeling en de uitvoering daarvan)’.²⁶

De problematiek die anno 2012 speelt – te weinig didactische kennis bij Theater-, Film- en Televisiewetenschappers – is destijds ook uit het onderzoek van De Leeuw naar voren gekomen:

‘Volgens eigen zeggen ontbrak het de lesgeefsters aan voldoende leservaring, m.n. waar het gaat om pedagogische en didactische vaardigheden; ze zijn veelal te werk gegaan volgens eigen inzichten en intuïtie’.²⁷

Maar met alleen intuïtie kom je er anno 2012 niet meer mee in het onderwijs. Je dient een lesbevoegdheid te hebben.²⁸ Voor overige vormen van educatie zou die lesbevoegdheid beslist een aanvulling zijn. De mogelijkheid om die te behalen moet er voor de Bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap dan ook komen, ‘om aan te sluiten op verschillende bestaande educatieve praktijken’, zegt De Leeuw, waarmee zowel het onderwijs als de buitenschoolse educatieve praktijk bedoeld wordt.²⁹

Het is volgens haar alleen moeilijk het aanbod te genereren als de vraag er momenteel niet is, maar De Leeuw denkt dat als studenten van de bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap lessen CKV gaan doceren op middelbare scholen bij wijze van

experiment, dat er dan op den duur ook vraag naar komt. Als er samengewerkt wordt met scholen, kan op den duur zowel de vraag als het aanbod gecreëerd worden.

Het is de vraag of een educatief programma anno 2012 ingevoerd zou kunnen worden op de Universiteit Utrecht. In 2011 heeft het initiatief voor een educatief programma voor Theater-, Film- en Televisiewetenschap na afloop van de cursus Theater- en Media-educatie weer een korte impuls gehad. Dat ging zover dat er twee professoren werd gevraagd om alle gedachten over educatie binnen de opleiding bij elkaar te brengen.³⁰ Hier is echter niets van terecht gekomen sinds besloten is dat de cursus Theater- en Media-educatie volgend jaar niet meer aangeboden zal worden. Dat ligt niet aan een gebrek aan animo onder studenten voor de cursus – deze is juist zeer populair – maar aan de bezuinigingen waar de Universiteit momenteel onder lijdt. Wanneer dergelijke cursussen geschrapt worden uit het curriculum, zal er naar alle waarschijnlijkheid geen ruimte voor een geheel nieuw educatief programma zijn.

2.2 Aanbeveling educatief programma anno 2012

In 1985 deed De Leeuw al een kleine voorzet voor de inhoud van een lerarenopleiding, zoals zij die voor ogen had voor haar studenten:

‘De lespraktijk vraagt naast een gedegen vakinhoudelijke kennis ook een vakdidactische scholing. In de opzet en inrichting van een dergelijk universitair georganiseerde pedagogisch-didactische scholing moet expliciet aandacht komen voor didactische aspecten als het kiezen en gebruiken van werkvormen, het evalueren daarvan in relatie tot de beoogde lesdoelstellingen en concrete leerstofinhoud, alsmede voor het beoordelen en inschatten van het leerlingen-nivo, de leerlingenprestaties enzovoorts’.³¹

Het is interessant te kijken naar wat zij 27 jaar later zou aanbevelen voor een dergelijk programma. Volgens De Leeuw zijn analytische vaardigheden belangrijk om goed mee uit de voeten te kunnen voor een klas. Ook zou er aandacht besteed moeten worden aan historische context, omdat het belangrijk is om mensen te kunnen leren dat alles altijd in een traditie staat. Verder is volgens De Leeuw aandacht voor repertoirekennis/genrekennis vereist. Tenslotte zou er nog ruimte moeten zijn voor een cursus die gericht is op didactische vaardigheden en die studenten een transitie laat maken van de hierboven genoemde aspecten naar een lespraktijk.

Als de educatieve Minor ooit ontwikkeld zou worden voor Theater-, Film- en Televisiewetenschap zou De Leeuw ervoor kiezen de verschillende disciplines die de Bacheloropleiding onderwijst, hierin tezamen te onderwijzen. Wanneer na het volgen van een educatieve Minor doorgestroomd kan worden naar een educatieve Master, zou er daarbinnen ruimte zijn voor profilering op één van de gebieden en hierin een stage te lopen.³²

Zij oppert dat studenten Theater-, Film- en Televisiewetenschap toegang moeten kunnen krijgen tot de Master Educatie en Communicatie. Deze Master zou momenteel weinig aanmeldingen hebben. Wanneer de Master op enige wijze wordt aangepast zodat afgestudeerde bachelorstudenten Theater-, Film- en Televisiewetenschap deze kunnen volgen, zou zowel het bestaansrecht van de Master bevestigd zijn en de animo van studenten Theater-, Film- en Televisiewetenschap beantwoord.

Paragraaf 3 Wettelijke bepalingen omtrent educatieve Minor en educatieve Master

3.1 Ontstaan van de educatieve Minor aan de Universiteit Utrecht

De educatieve Minor zoals die anno 2012 aan de Universiteit Utrecht wordt aangeboden, bestaat sinds 2008. De educatieve Minor is door een speciale ‘Task Force Leraren’ in het leven geroepen om een oplossing te zijn voor het lerarentekort in het onderwijs. De Universiteit wilde hiermee haar maatschappelijke verantwoordelijkheid concreet maken.³³

Op de officiële website van de UU wordt een educatieve Minor als volgt aangeprezen:

‘De educatieve Minor leert je in een afwisselend en uitdagend programma hoe ‘jouw schoolvak’ in elkaar zit, hoe je een interessante les of cursus kunt samenstellen en hoe je je leerlingen goed aan het werk kunt zetten. Je ontwikkelt je competenties op het gebied van leerpsychologie, pedagogiek en communicatie. Tijdens de educatieve Minor loop je stage [...].³⁴

Wanneer we kijken naar de bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap is er iets voor te zeggen dat in deze werftekst de formulering ‘jouw schoolvak’ problematisch is. Er bestaat namelijk niet een specifiek aansluitend schoolvak binnen het basis- of voortgezet onderwijs. Maar de didactische vaardigheden en communicatieve vaardigheden, zijn vaardigheden die ook Theater-, Film- en Televisiewetenschappers zich eigen zouden moeten kunnen maken met het oog op zowel de onderwijspraktijk alsmede de bredere educatieve praktijk.³⁵ Dit wordt ondersteund wanneer de website van de Universiteit Utrecht stelt dat ‘de educatieve Minor niet alleen opleidt voor het onderwijs, maar op allerlei manieren van informatieoverdracht en educatie, zoals het geven van workshops en trainingen’.^{36 37}

Dan is er nog de genoemde stage die anno 2012 bij het afronden van de educatieve minor, leidt tot een tweedegraads lesbevoegdheid.³⁸ Deze zou door Bachelorstudenten Theater-, Film- en Televisiewetenschap met de juiste achtergrondkennis, kunnen worden gelopen in CKV. Dit zou – hierop volgend – ook een mogelijkheid kunnen bieden voor de onderwijspraktijk om te zien wat het mogelijke effect is van Theater-, Film- en Televisiewetenschappers als docent CKV. Zo wordt door het gecreëerde aanbod in de toekomst wellicht ook de vraag vanuit de onderwijspraktijk gecreëerd. Het enige probleem dat zich hieromtrent voordoet, is dat CKV een schoolvak is wat alleen in de bovenbouw van de HAVO en het VWO gegeven wordt.³⁹

In het plan van de Task force staat als prioriteit genoemd dat alle studenten tijdens hun bachelorfase min of meer automatisch met het leraarschap moeten worden geconfronteerd, om zo het lerarentekort op termijn te kunnen oplossen.⁴⁰ Hiertoe is, zoals reeds vermeld, de educatieve Minor in het leven geroepen. Het is echter opmerkelijk dat in datzelfde rapport staat: ‘Anderzijds is de arbeidsmarkt er mee gediend als *academisch opgeleiden in andere werkvelden* ook over didactische vaardigheden beschikken’.⁴¹ Dat de Minor niet voor Theater-, Film- en Televisiewetenschap bestaat, omdat er geen aansluitend schoolvak is, is een uitspraak die hier haaks op staat. Ook op basis van het volgende deel van de oplossing voor het lerarentekort, kan een educatieve Minor voor Theater-, Film- en Televisiewetenschap gerechtvaardigd worden: ‘De Minor is niet specifiek gericht op een voorbereiding op het leraarschap, maar bestrijkt de educatieve praktijk in brede zin’.⁴²

3.2 Toegang tot de educatieve Master

Op de website van de educatieve Minor wordt gesteld dat het volgen hiervan een goede voorbereiding is op de educatieve Master.⁴³ Er wordt dan gedoeld op de Masteropleiding Educatie en Communicatie, die toegankelijk is voor studenten van de Bacheloropleidingen Kunstgeschiedenis en Muziekwetenschap.⁴⁴ Hierin schuilt een tweede discrepantie, want hoewel de educatieve Minor binnen de Bachelors Kunstgeschiedenis en Muziekwetenschap ook niet meer wordt aangeboden, hebben afgestudeerde Bachelorstudenten van deze opleidingen *wel* de mogelijkheid naar de bovengenoemde Master door te stromen en Theater-, Film- en Televisiewetenschappers niet. ‘En dat zou wel moeten’, vindt ook Sonja de Leeuw.⁴⁵

Dat het volgen van zowel een educatieve Minor als een educatieve Master voor (afgestudeerde) bachelorstudenten Theater-, Film- en Televisiewetenschap onmogelijk is, blijft ook opmerkelijk wanneer we het actieplan van de eerder genoemde Task force uit 2008 erbij halen:

‘Centraal in de voorgestelde maatregelen van de Universiteit Utrecht staat de flexibilisering van het opleidingstraject van leraren. Dat wil zeggen dat studenten op meer verschillende manieren een onderwijsbevoegdheid moet kunnen verwerven’.⁴⁶

Dit zou een aanzet geweest kunnen zijn om ook studenten van Bacheloropleidingen die niet direct aansluiten bij een schoolvak een lesbevoegdheid te kunnen laten halen binnen een

educatieve Minor. Ook biedt dit mogelijkheden voor het kunnen doorstromen naar een educatieve Master. Dat wordt ondersteund door het volgende citaat:

‘We moeten af van de overtuiging dat uitsluitend een vooraf vastgestelde combinatie van cursussen toegang kan geven tot een Masteropleiding. [...] Daarmee wordt voor veel studenten de weg naar het leraarschap bij voorbaat al afgesloten, terwijl ze wel toegelaten zouden worden als we meer gaan denken in termen van *globale kennis en competenties als ingangseisen*’.⁴⁷

Deze uitspraak geeft te denken waarom er in 2008 geen educatieve Minor Theater-, Film- en Televisiewetenschap is gekomen. Het gebied van theater- en media-educatie lijkt over het hoofd te zijn gezien. Dat is opmerkelijk, gezien de groei die het veld de afgelopen tijd gekend heeft.

Ook is het lerarentekort waarover gesproken wordt, niet van het ene op het andere academisch jaar verdwenen, wat zou moeten betekenen dat bovengenoemde uitspraken nog actueel zouden zijn. Naar alle waarschijnlijkheid zal, door de bezuinigingen in het onderwijs, de ‘maatschappelijke plicht’ van de Universiteit Utrecht naar de achtergrond verdwenen zijn.

De Task Force schrijft daarenboven:

‘Nederland heeft de ambitie een leidende kenniseconomie te zijn in Europa. Dat stelt hoge eisen aan ons onderwijs. Om [een goed opgeleide beroepsbevolking] te bereiken vervult de leraar een cruciale rol. Investering in het lerarentekort is vanuit dit perspectief dus altijd noodzakelijk, maar op dit moment wel heel urgent’.⁴⁸

Een educatieve Minor Theater-, Film- en Televisiewetenschap is ondanks deze urgentie echter nooit onderdeel van het aanbod geworden. En dat is opmerkelijk, wanneer Nederland zich als een kenniseconomie wil kunnen blijven profileren. Om een dergelijke kenniseconomie op peil te houden, is het van belang dat er in *alle* vakgebieden geschoolde mensen voor de klas staan, om de kennis door te geven aan volgende generaties. Dat een vak als CKV in het voortgezet onderwijs niet door Theater-, Film- en Televisiewetenschappers onderwezen kan worden omdat zij nergens hun lesbevoegdheid kunnen halen, betekent dat er kennis verloren gaat.⁴⁹ “Dan geef je je expertise weg,” zo stelt Sonja de Leeuw, “en dat zou zonde zijn”.⁵⁰

Paragraaf 4 In gesprek met Liesbeth Groot Nibbelink⁵¹

4.1 Draagvlak educatief programma binnen en buiten de Bacheloropleiding Theater-, Film en Televisiewetenschap

Op basis van peilingen werd het Liesbeth Groot Nibbelink – docente aan de Universiteit Utrecht – na afloop van de cursus Theater- en Media-educatie in 2011 duidelijk dat de helft van de Bachelorstudenten die deelnamen aan bovengenoemde cursus een toekomst zag in een beroep binnen de educatieve sector. In een e-mail naar de Bachelorcoördinator Theater-, Film- en Televisiewetenschap schrijft zij als volgt:

“Dit heeft ertoe geleid dat ik me opnieuw verwonder over het merkwaardige gegeven dat studenten TFT geen toegang hebben tot een educatieve Master aan onze universiteit. Dit in tegenstelling tot studenten Kunstgeschiedenis en Muziekwetenschap.

Bijzonder merkwaardig is daarbij dat de Master Lerarenopleiding Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV) alleen toegang verleent aan studenten met een opleiding Kunstgeschiedenis. CKV is opgezet als een multidisciplinair schoolvak, en juist de breed opgeleide studenten TFT zijn bij uitstek geschikt voor het vak van CKV-docent en zouden mijns inziens toegang moeten hebben tot een – bij voorkeur discipline overstijgende – opleiding tot CKV-docent. Onder onze studenten is daar ook veel belangstelling voor; daarnaast spreek ik regelmatig met alumni die door deze situatie ernstige hinder ondervinden bij het vinden van een (vaste) baan in de educatieve sector”.⁵²

Hiermee onderschrijft zij de eerder genoemde discrepantie tussen de verschillende Bacheloropleidingen op het gebied van de kunsten. Wat haar het meest verwondert, is dat afgestudeerde bachelorstudenten Kunstgeschiedenis en Muziekwetenschap wel toegang hebben tot de Master Educatie en Communicatie en dat zij na deze opleiding eerstegraads bevoegd zijn voor het doceren van het vak CKV in het voortgezet onderwijs, terwijl zij van theater, film en/of televisie niets afweten. Zij onderbouwt dit vanuit haar eigen ervaring:

“Ik zat ooit in een schrijversteam voor het schrijven van een methode CKV. Daarin zaten twee docenten CKV, één met een achtergrond in Beeldende Kunsten en één met een muziekachtergrond. Van theater hadden zij geen kaas gegeten. Zij beschikten over conventionele kennis die vol zat met allerlei vooraannames”.⁵³

Zij vertelt dat studenten Theater-, Film- en Televisiewetenschap naar haar mening geschikt zouden zijn om een vak als CKV te geven, maar dat alumni ook andere beroepen in de educatieve sector kunnen uitoefenen. Het beroepsveld van theater- en media-educatie is de afgelopen jaren sterk gegroeid en is daarom een belangrijk beroepsperspectief voor vele Bachelorstudenten.⁵⁴ Zij ondervinden echter moeite met het vinden van een vaste baan binnen deze sector, omdat zij geen lesbevoegdheid kunnen behalen binnen hun Bacheloropleiding.

Een lesbevoegdheid zou binnen de – veelomvattende – educatieve praktijk wenselijk zijn, omdat het bij het vinden van een vaste baan in de educatieve sector in je nadeel kan werken als je deze niet hebt. Het is niet zo dat alumni van een universitaire opleiding niets aan didactische vaardigheden hebben, maar men zal wanneer het erop aankomt, toch eerder kiezen voor iemand met een lesbevoegdheid.⁵⁵ Bovendien is een lesbevoegdheid in het onderwijs veelal verplicht.⁵⁶ Het wordt juist strenger: docenten dienen allemaal een Mastergraad te behalen wanneer zij willen (blijven) lesgeven.^{57 58}

Het zou volgens Groot Nibbelink wenselijk zijn om meer academisch geschoolde mensen in educatieve sectoren te plaatsen.

“Momenteel zit vaak iemand die Communicatie(wetenschap) heeft gestudeerd, op de PR/Educatie-afdeling van een theatergezelschap. De educatieve activiteiten komen dan veel voort uit hoe zo veel mogelijk bezoekers kunnen worden aangetrokken. Wanneer dit door iemand met een academische achtergrond in theater zou worden gedaan, zouden de activiteiten veel meer inhoudelijk worden gemotiveerd. Dat zou de kwaliteit van zowel de publiciteit en de educatie ten goede komen”.⁵⁹

Eén van de grootste problemen waarom een educatief programma voor de Bachelorstudenten Theater-, Film- en Televisiewetenschap geen doorgang vindt, is de ondoorzichtigheid van de organisatiestructuur. Zowel Groot Nibbelink als De Leeuw weet niet wie daar verantwoordelijk voor is. De besluitvorming over een educatieve Minor is afhankelijk van wetten die niet op universitair niveau te veranderen zijn. Door deze ondoorzichtigheid is het niet geheel onlogisch dat initiatieven op dat gebied overwaaien.

4.2 Wat is er gedaan om een educatief programma te krijgen voor de Bachelor Theater-, Film- en Televisiewetenschap en hoe is daarop gereageerd?

Zoals reeds beschreven was er binnen de cursus Theater- en Media-educatie veel animo voor een educatief vervolgtraject. Hiertoe heeft Groot Nibbelink in 2011 besloten de eerste speldenprik te maken sinds Sonja de Leeuw in 1985 te maken.

Allereerst heeft zij bij haar direct leidinggevende en de Bachelorcoördinator gemeld dat zij het problematisch vindt dat er maar één cursus is op het gebied van educatie, zonder dat deze in een traject staat.⁶⁰ Dat de cursus Theater- en Media-educatie in feite in het luchtledige hangt, heeft volgens Groot Nibbelink tot gevolg dat er een probleem bestaat op gebied van niveau. Wanneer men alleen maar een inleiding op een geheel nieuw vakgebied kan geven, is er geen mogelijkheid tot verdieping in de stof. Ook in de Master Theatre Studies worden er geen educatieve cursussen gedoceerd.⁶¹ Op deze manier kan een student relatief weinig kennis tot zich nemen van het veelomvattende veld van educatie. De vraag is of die geringe kennis voldoende is om een vaste baan te vinden in de educatieve sector/het onderwijs.

Na overleg met haar direct leidinggevende heeft Groot Nibbelink een e-mail opgesteld naar de vicedecaan van de faculteit Geesteswetenschappen met daarin twee vragen⁶²: waarom is er geen (soort) Minor op het gebied van educatie in de bachelor Theater-, Film- en Televisiewetenschap? En, waarom is het zo dat mensen met een bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap geen toegang hebben tot een Master op het gebied van kunst- en cultuureducatie?⁶³

Het bleek dat men niet afwijzend tegenover het idee stond en dat het ontbreken van een educatief programma een gedeelde ‘zorg’ was, maar dat men problemen had met de manier waarop de e-mail een aantal mensen in de organisatiestructuur gepasseerd was.⁶⁴ Dit was formeel gezien geen beste start voor het aanpakken van het eigenlijke probleem. De onderwijsdirecteur bleek de visie van Groot Nibbelink wel te delen. Hij wees twee seniordocenten van het departement Media- en Cultuurwetenschappen aan die alle initiatieven op het gebied van educatie bij elkaar moesten brengen, waaronder eerdergenoemde Sonja de Leeuw.⁶⁵ Hier is echter niets van gekomen vanwege de grote bezuinigingsgolf die kort daarna binnen het onderwijs volgde en waarbij de cursus Theater- en Media-educatie werd opgeheven en daarmee – volgens Sonja de Leeuw – ‘de urgentie ervoor weg was’.⁶⁶

Tijdens deze reorganisatie heeft Groot Nibbelink nogmaals bij de onderwijscoördinator aangekaart om het educatieve traject mee te nemen in de herzieningen bij wijze

van herprofilering van het departement. Dat is niet gelukt en dat heeft volgens haar te maken met het feit dat niemand binnen het departement Media- en Cultuurwetenschappen educatie als zijn specialisme heeft. Er zijn wel een aantal mensen die het belangrijk vinden, maar niemand heeft genoeg kennis van zaken of een dermate hoge positie die hij/zij aanwendt om het verschil te kunnen maken.⁶⁷

4.3 Hoe zou een dergelijk programma eruit moeten zien zodat het goed aansluit op de bestaande educatieve Master Educatie en Communicatie?

Wanneer men spreekt over een educatief traject/educatief programma/educatieve Minor, is het noodzakelijk om een voorzet over de invulling hiervan te doen. Liesbeth Groot Nibbelink ziet dit voor zich in de vorm van een educatieve Minor, waar *geen* tweedegraads lesbevoegdheid uit voortkomt. Dat is bij een groot deel van de educatieve Minoren aan de Universiteit Utrecht momenteel wel het geval. Zij zou dit niet aanraden vanwege de beperkte ruimte die een educatieve Minor biedt.⁶⁸ Binnen deze vier cursussen ziet zij geen ruimte voor een stage. Daarom vindt zij de basis waarop die lesbevoegdheid dan toegekend zou worden, te gering.

Eén van de vier cursussen binnen deze imaginaire Minor zou zij besteden aan didactiek. Hierbinnen zouden dan zowel leertheorieën aan de orde komen, maar ook aspecten uit de onderwijspraktijk, zoals constructie van lessen.⁶⁹ Deze cursus zou zij willen laten doceren door Centrum voor Onderwijs en Leren, omdat daar veel kennis over ‘leren’ zit.⁷⁰

Een volgende cursus zou een verdiepende theoretische cursus kunnen zijn over culturele competenties en cultureel kapitaal. Momenteel is dat één van de onderdelen van de cursus Theater- en Media-educatie. Binnen dit deel van de cursus ligt momenteel de nadruk op het denken over educatie op een terrein van kunst en cultuur.⁷¹

Een derde cursus zou volgens Groot Nibbelink moeten gaan over het belangrijke, actuele thema ‘literacy’, geletterdheid.⁷² Het is belangrijk om kritisch naar (kunst)uitingen te kunnen kijken. Hierbinnen zou ook de vraag waarom dat gebied nu ineens zo belangrijk is geworden, aan de orde moeten komen. De dramaturgische component is volgens haar ook van groot belang voor Theater-, Film- en Televisiewetenschappers die ambitie hebben in de educatieve praktijk. Zij zou dan ook een cursus wijden aan het leren analyseren van educatieve praktijken op inhoud en vorm vanuit een educatieve agenda en vanuit kennis van leertheorieën. Binnen deze vier cursussen zou er ook aandacht moeten zijn voor de disciplines theater, film en televisie. Een stage binnen een educatieve Minor van 30ECTS zou lastig te realiseren zijn, maar wordt door Groot Nibbelink wel zinvol geacht en zou eventueel door de

student zelf als aanvulling op de Bachelor of de educatieve Minor kunnen worden gekozen.⁷³
Een lesbevoegdheid moet men niet toekennen op basis van een Minor: het ideale traject is volgens haar een Minor op bachelorniveau, daarna doorstromen naar een educatieve Master en daarbinnen je eerstegraads lesbevoegdheid halen.

5 Conclusie en aanbeveling

5.1 Aanbevelingen voor het bewerkstelligen van een educatief programma

Dit onderzoek was erop geënt om aan te tonen hoe geschikt Theater-, Film- en Televisiewetenschappers zijn voor de onderwijspraktijk. In de interviews kwam de nadruk echter veelal te liggen op de educatieve praktijk buitenschools. Dat heeft er echter wel voor gezorgd dat dit onderzoek dynamischer is geworden door zowel de geschiktheid voor de onderwijspraktijk aan te tonen, alsmede voor de brede educatieve praktijk daarbuiten. Er mist mijns inziens enkel nog informatie over docenten die momenteel CKV doceren in het voortgezet onderwijs: wat is hun vooropleiding, hebben zij een lesbevoegdheid? Omgekeerd zou er ook gekeken moeten worden naar hoeveel alumni van Theater-, Film- en Televisiewetenschap momenteel een rol van docent vervullen.⁷⁴ Het zou bruikbaar zijn om dergelijke informatie nog toe te voegen, omdat daaruit wellicht zal blijken hoeveel scholen geen individuele lesbevoegdheid voor CKV gebruiken. Het is van cruciaal belang, mocht er een voorstel voor een educatief programma naar de Onderwijscommissie gaan, dat er ook gekeken wordt naar de invulling van het docentschap in de huidige onderwijspraktijk.

Wanneer men de aanbevelingen die door zowel Sonja de Leeuw als Liesbeth Groot Nibbelink gedaan zijn, combineert met de aanbevelingen van de Task force die de educatieve Minor heeft aanbevolen in 2008, is het opmerkelijk dat er voor de Bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap geen educatieve Minor noch een educatieve Master bestaat. Beleidsadviseur Marjolein Boessenkool is het hiermee eens en schrijft in een e-mailcorrespondentie met voormalig onderwijscoördinator Berteke Waaldijk dat de mogelijkheid voor instroom in de educatieve Master Educatie en Communicatie voor Theater-, Film- en Televisiewetenschappers wordt onderzocht, zodat ook de geringe instroom van die Master op deze manier bevorderd kan worden.⁷⁵

Op basis van het onderzoek, zijn een tweetal aanbevelingen te doen over het invoeren van een educatief programma aan de Universiteit Utrecht, in Minor- en Mastervorm.

1. Theater-, Film- en Televisiewetenschap moet een educatieve Minor krijgen, waarna het mogelijk is de bestaande educatieve Master aan de Universiteit Utrecht te volgen en af te studeren met een eerstegraads lesbevoegdheid;
2. Theater-, Film- en Televisiewetenschap moet toegang krijgen tot de bestaande educatieve Master Educatie en Communicatie, die is aangepast naar de verschillende disciplines die Theater-, Film- en Televisiewetenschap onderwijst. Zij behalen hiermee hun eerstegraads lesbevoegdheid.

Bij elk van deze aanbevelingen zijn echter kanttekeningen te plaatsen voor de realisatie ervan. De eerste aanbeveling vraagt namelijk om de aanstelling van een specialist op het gebied van educatie en iemand die kennis heeft van de organisatiestructuur binnen de besluitvorming voor onderwijshervormingen. Dit betekent echter een extra aanstelling die gedaan moet worden. Het is maar de vraag of er met de huidige bezuinigingsplannen geld beschikbaar voor is.⁷⁶ Ook moet bij deze aanbeveling in gedachten worden gehouden dat er nog veel meer onderzoek – dan bij de tweede aanbeveling – bij komt kijken. Er zal een wetswijziging moeten komen, een onderwijsprogramma moeten worden ontwikkeld, docenten worden aangesteld en het programma zal geëvalueerd moeten worden. Dat vergt het nodige van een Universiteit waarin bezuinigingen momenteel hoogtij voeren.

Bij de tweede aanbeveling geldt dat er veel experiment nodig is, zowel tijdens de Masterfase als daarna in de onderwijspraktijk. Kunnen Bachelorstudenten Theater-, Film- en Televisiewetenschap zich met hun voorkennis voldoende redden op de Masteropleiding Educatie en Communicatie, wanneer deze voor hen toegankelijk is gemaakt? Daarna is het zaak deze alumni in hun carrière te blijven volgen: wordt het specialisme zoals opgedaan in de Masteropleiding erkend in de onderwijspraktijk? Vinden zij snel een vaste baan binnen het gecreëerde vakgebied? Wat doen zij na het afronden van hun opleiding met hun lesbevoegdheid? Door de voortgang van alumni te volgen, kan na enige tijd vastgesteld worden of de Masteropleiding een zinvolle bijdrage levert. Het zou ook interessant zijn om de evaluatie van de visitatiecommissie van deze Master te bekijken en te zien hoe de alumni ervan terecht zijn gekomen. De resultaten zullen echter in een vervolgonderzoek moeten worden weergegeven wegens de beperkte mogelijkheden van een BA-eindwerkstuk.⁷⁷ De aanbeveling tot doorstroom naar de educatie Master is technisch gezien de gemakkelijkste ‘oplossing’, omdat evaluatie van een *aangepast* onderwijsprogramma relatief gezien minder werk is. De aanbeveling voor toegang tot de Master wordt ondersteund door een e-mailcorrespondentie tussen oud-onderwijscoördinator Berteke Waaldijk, beleidsadviseur Marjolein Boessenkool en Liesbeth Groot Nibbelink: ‘[...] De hoofdboodschap is dat er naar gekeken wordt met als inzet het verruimen van de mogelijkheden voor MCW-studenten en de educatieve Master een mogelijkheid te maken’.⁷⁸ Het is momenteel niet te zeggen wat de resultaten van bovengenoemde hun inspanning is, maar de hoop dat er ooit een educatief programma komt waar Theater-, Film- en Televisiewetenschappers toegang toe hebben, blijft bestaan. Het is in elk geval aangekaart in de beleidsvorming binnen de Universiteit Utrecht. Het is een kleine stap, maar de besluitvorming lijkt desalniettemin een stukje dichterbij.⁷⁹

5.2 Aanbevelingen inhoud van het educatief programma

Om nog een stap dichterbij te komen, is het belangrijk de aanbevelingen omtrent de inhoud van het educatief programma in beschouwing te nemen en een voorzet te geven aan de verantwoordelijken die zich in de toekomst met deze kwestie bezig zullen gaan houden. Op basis van de twee gesprekken met respectievelijk Sonja de Leeuw en Liesbeth Groot Nibbelink kan een voorstel worden gedaan voor de invulling van een educatief programma voor de Bacheloropleiding Theater-, Film- en Televisiewetenschap aan de Universiteit Utrecht.

Allereerst zijn beiden het erover eens dat een dramaturgische component essentieel is voor een dergelijk programma. Het gaat hierbij dan vooral om het kunnen analyseren van educatieve praktijken, zowel buitenschools als binnen de onderwijspraktijk. Een student die het programma zou volgen, moet in staat zijn kritisch naar bestaande praktijken te kijken. Dit is niet alleen bruikbaar in de educatieve sector buiten scholen, maar zou ook een bruikbare aanvulling zijn op de onderwijspraktijk, omdat de student dan in staat is zijn eigen lespraktijk te analyseren en verbeteren.⁸⁰

Ook stellen beiden voor de student te voorzien van een flinke dosis repertoirekennis.⁸¹ Hoewel een Master volgens De Leeuw zou moeten toespitsen op één van de disciplines, is de interdisciplinaire aanpak in een educatief programma nodig in de Bachelor. De student kan dan ook repertoire van verschillende disciplines met elkaar verbinden.⁸² Een student die het interdisciplinaire educatief programma binnen de Bachelor heeft afgerond en daarna doorstroomt naar een Master is bij uitstek geschikt om een interdisciplinair schoolvak als CKV te geven. Ook voldoet deze persoon onmiddellijk aan de eis dat elke (toekomstige) docent een Masteropleiding moet hebben voltooid.⁸³

Waar het vooral aan schort zijn didactische vaardigheden. Groot Nibbelink zou deze doceren vanuit verschillende leertheorieën; De Leeuw zou er een aparte cursus aan besteden. Dit sluit ook aan op de vakbekwaamheids 'didactische competentie' voor docenten in het voortgezet onderwijs alsmede op de door de OER vastgestelde eisen waaraan alumni zouden moeten voldoen.⁸⁴

Of de twee aanbevelingen voor de inhoud van een dergelijk programma van niet-specialisten als geldig moeten worden beschouwd, zou uit eventueel vervolgonderzoek naar de inhoud van een educatief programma moeten blijken. Desalniettemin is er wel iets voor te zeggen om het educatieve programma een mix te laten zijn van aspecten uit het onderwijs (zoals didactiek) en aspecten van de discipline(s) (zoals theater, film of televisie). Dan rest

alleen nog de relatief kleine ruimte die er voor een educatieve Minor zou zijn, namelijk 45ECTS. Men moet echter in ogenschouw nemen dat de totale profileringsruimte van een Bachelorstudent aan de Universiteit Utrecht uit 45ECTS bestaat.⁸⁵ Er zou iets voor te zeggen zijn om Bachelorstudenten Theater-, Film- en Televisiewetenschap met een passie voor het onderwijs, een educatieve Minor van 45ECTS aan te bieden. Dat zou zowel de student als de onderwijspraktijk in de toekomst ten goede komen. Mocht een afgestudeerde Bachelorstudent hierna nog doorstromen naar de Master Educatie en Communicatie en daarin zijn lesbevoegdheid halen, dan lijken het onderwijs en de educatieve praktijk verzekerd van didactisch geschoolde mensen met kennis van zaken.

Literatuurlijst

Onderzoeksmateriaal

Faculteit Geesteswetenschappen Utrecht. *Plan van Aanpak: Duurzame Geesteswetenschappen – concept en bijlagen*. Utrecht: Universiteit Utrecht: bijlage 3, 13-31.

De Leeuw, S. *Theater, film en televisie: een raamplan voor het voortgezet onderwijs*. Utrecht: Instituut voor Theaterwetenschap, 1985.

IVLOS. Universiteit Utrecht. *Educatieve masterprogramma's*. Geraadpleegd op 2 maart 2012.

<http://www.uu.nl/university/masters/NL/daaromutrecht/onderwijs/masterprogrammas/educatieve-masterprogrammas/Pages/educatieve-masterprogrammas.aspx>.

IVLOS. Universiteit Utrecht. *Educatieve minor*. Geraadpleegd op 14 februari 2012.
<http://www.uu.nl/NL/faculteiten/ivlos/opleidentotdocent/educatieve-minor/Pages/default.aspx>.

Theatre Studies. *Post-graduate Studies*. Geraadpleegd op 19 maart 2012.
<http://www.theatrestudies.nl/postgraduate.html>.

Wettelijke bepalingen

Den Haag.nl. *Beleid: Bachelor-mastersysteem*. Geraadpleegd in maart 2012.
<http://www.denhaag.nl/home/bewoners/to/Bachelormaster-systeem.htm>

Faculteit Geesteswetenschappen Universiteit Utrecht. Opleidings specifieke deel OER, 2011-2012. BA Theater-, film- en televisiewetenschap. Geraadpleegd in februari 2012.
http://www.uu.nl/SiteCollectionDocuments/GW/GW_StudiePunt/GW_OER/GW_Bachelor_2011-2012/BA_TFT_OER_11-12.pdf.

Kennisnet. Expertisecentrum op het gebied van ict en onderwijs. Geraadpleegd in maart 2012. http://digischool.kennisnet.nl/community_ckv/bevoegdheden.

Onderwijscoöperatie. *Bekwaamheidsdossier*. Geraadpleegd in maart 2012.
<http://www.bekwaamheidsdossier.nl/bekwaamheid-info.html>.

Rijksoverheid. *Bevoegdheden*. Geraadpleegd in maart 2012.
<http://bevoegd.minocw.nl/Uitleg.aspx>.

Rijksoverheid. *Uitleg bevoegdheid volgens de wet*. Geraadpleegd in februari 2012.
<http://bevoegd.minocw.nl/Uitleg.aspx#bekwaam>.

Rijksoverheid. *Onderwijs- en examenregeling in het hoger onderwijs*. Geraadpleegd in maart 2012. <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/hoger-onderwijs/vraag-en-antwoord/wat-is-de-onderwijs-en-examenregeling-oer-in-het-hoger-onderwijs-ho.html>.

Interviews

Liesbeth Groot Nibbelink, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 27 februari 2012.

Sonja de Leeuw, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 5 maart 2012.

Correspondentie

Berteke Waaldijk, oud-onderwijscoördinator Geesteswetenschappen Utrecht. Geciteerd uit e-mailcorrespondentie met Liesbeth Groot Nibbelink in mei 2011. Verkregen in Utrecht, maart 2012.

Liesbeth Groot Nibbelink, e-mail verstuurd aan voormalig onderwijscoördinator Berteke Waaldijk. Gemaakt in februari 2011. Verkregen in Utrecht, februari 2012.

Liesbeth Groot Nibbelink, e-mail verstuurd aan Bachelorcoördinator Joost Raessens in maart 2011. Verkregen in Utrecht, februari 2012.

Marjolein Boessenkool, beleidsadviseur aan de Universiteit Utrecht. Geciteerd uit e-mailcorrespondentie met Berteke Waaldijk in maart 2011. Verkregen in Utrecht, maart 2012.

Noten

¹ Vijf jaar is een mogelijkheid wanneer de tweejarige educatieve Master aan de UU gevolgd wordt.

² Die verschillende kunstvormen beslaan Theater, film, televisie en nieuwe media bij Theater-, Film- en Televisiewetenschap tegenover schilderkunst, beeldhouwkunst en architectuur bij Kunstgeschiedenis.

³ In paragraaf vier van dit onderzoek wordt deze discrepantie ondersteund met een voorbeeld uit de praktijk, zoals beschreven door Liesbeth Groot Nibbelink, docente aan de Universiteit Utrecht.

⁴ In deze paragraaf komen vragen aan bod zoals: waarom is het voor Theater-, Film- en Televisiewetenschappers niet mogelijk een educatieve Minor of Master te volgen?

⁵ Sinds 1 augustus 2006 is de Wet op de beroepen in het onderwijs (wet BIO) van kracht en tegelijkertijd het Besluit bekwaamheidseisen onderwijspersoneel.

⁶ De OER bestaat ook voor het middelbaar onderwijs, maar in dit onderzoek wordt enkel op dat voor het hoger onderwijs gedoeld.

⁷ Faculteit Geesteswetenschappen Universiteit Utrecht, *Opleidingsspecifieke deel OER, 2011-2012. BA Theater-, film- en televisiewetenschap*

http://www.uu.nl/SiteCollectionDocuments/GW/GW_StudiePunt/GW_OER/GW_Bachelor_2011-2012/BA_TFT_OER_11-12.pdf.

⁸ Rijksoverheid, *Uitleg bevoegdheid volgens de wet*, geraadpleegd in februari 2012. De eisen waar een docent voortgezet onderwijs, basis onderwijs en beroepsonderwijs/volwasseneducatie aan moet voldoen volgens de Rijksoverheid, zijn: interpersoonlijke competentie; pedagogische competentie; vakinhoudelijke en didactische competentie; organisatorische competentie; competent in samenwerken in een team; competent in samenwerken met de omgeving; competent in reflectie en ontwikkeling.

⁹ Die competentie wordt bijvoorbeeld door toetsing aangeleerd: een heldere onderzoeksopzet maken, een duidelijk afgebakend betoog kunnen houden, deadlines halen. Dit zijn allemaal vormen waarvoor organisatorisch vermogen belangrijk is. Maar lessen organiseren wordt niet aangeleerd. De focus ligt eerder op het organisatorisch vermogen voor de eigen leercyclus, dan dat de student in staat is orde te brengen en te houden in een leercyclus van anderen.

¹⁰ Onderwijscoöperatie, *Bekwaamheidsdossier*, geraadpleegd in maart 2012.

<http://www.bekwaamheidsdossier.nl/bekwaamheid-info.html>.

¹¹ In dit onderzoek wordt, wanneer het gaat om een schoolvak wat alumni Theater-, Film- en Televisiewetenschap zouden kunnen geven, altijd gedoeld op het vak CKV: Cultureel en Kunstzinnige Vorming.

¹² Kennisnet, Expertisecentrum op het gebied van ict en onderwijs, geraadpleegd in maart 2012.

http://digischool.kennisnet.nl/community_ckv/bevoegdheden.

¹³ De regels voor bevoegdheden bieden meer ruimte: de school kan zelf kiezen voor individuele bevoegdheid of teambevoegdheid. Het is toegestaan dat een docent die daartoe bekwaam geacht wordt door het bevoegd gezag meerdere vakken voor een groep leerlingen verzorgt, mits in het team waarvan hij deel uitmaakt voor alle te geven vakken een bevoegd docent aanwezig is die de inhoudelijke verantwoordelijkheid draagt.

¹⁴ Sonja de Leeuw, *Theater, film en televisie: een raamplan voor het voortgezet onderwijs*, (Utrecht: Instituut voor Theaterwetenschap, 1985).

¹⁵ De vergelijkbare opleiding Theaterwetenschap in Amsterdam had verklaard geen interesse te hebben om deel te nemen aan het onderzoek.

¹⁶ Het woord 'Bacheloropleiding' is hier vermeden vanwege het pas in 2002 in Nederland ingevoerde Bachelor-Masterstelsel (ook wel BaMa-stelsel). Het BaMa-stelsel is een samenwerking tussen 29 Europese landen en had/heeft tot doel één Europese Hoger Onderwijsruimte te creëren.

¹⁷ Deze lessen zijn als bijlage bij de onderzoeksresultaten gepubliceerd en bieden een scala aan verschillend lesmateriaal zoals uitleg en opdrachten.

¹⁸ Scholen bleken graag meer handvatten te willen om media die leerlingen interessant vonden, te bespreken en reflectie te bieden.

¹⁹ De Leeuw, 9.

²⁰ De Leeuw, 11.

²¹ Beide vakken onderwijzen culturele en kunstzinnige uitingen. Bij De Leeuw beperkte het zich wellicht tot theater, film en televisie, maar men moet begrijpen dat er in 1985 nog weinig andere massamedia waren. Die kwamen pas daarna op.

²² Sonja de Leeuw, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 5 maart 2012.

²³ Wanneer zij spreekt over 'een dergelijk initiatief', bedoelt zij zowel het voorgestelde schoolvak Theater, Film en Televisie alsmede de voorgestelde lerarenopleiding.

²⁴ Nagevraagd bij dr. Gijsbert Erkens, docent bij de opleiding Onderwijskunde en oud-collega van Rob de Jong. De Jong begeleidde in 1985 de studenten Onderwijskunde die meewerkten aan het onderzoek van Sonja de Leeuw. Erkens, die sinds 1983 verbonden is aan de vakgroep Onderwijskunde in Utrecht, bevestigde nooit iets van een verdere voortgang van het onderzoek te hebben gehoord.

-
- ²⁵ In 1985 nog de Rijksuniversiteit Utrecht geheten.
- ²⁶ De Leeuw, 237-8.
- ²⁷ Ibidem, 238.
- ²⁸ Rijksoverheid, *Bevoegdheden*, geraadpleegd in maart 2012. <http://bevoegd.minocw.nl/Uitleg.aspx>.
- ²⁹ Sonja de Leeuw, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 5 maart 2012.
- ³⁰ Er was interesse vanuit de beleidskant, maar bijvoorbeeld ook bij cursisten Theater- en Media-educatie.
- ³¹ De Leeuw, 244.
- ³² Dit is uiteraard moeilijker te bepalen wanneer men een stage in het onderwijs wil lopen. Je hebt dan niet één gebied waarin je je specialiseert. Deze problematiek is moeilijk op te lossen, maar men mag verwachten dat een student die zowel een educatief programma (interdisciplinair) in de Bachelor heeft gevolgd alsmede zich gespecialiseerd heeft in één discipline in de Master, zich zou moeten kunnen redden in het onderwijs.
- ³³ Faculteit Geesteswetenschappen Utrecht, *Plan van Aanpak: Duurzame Geesteswetenschappen – concept en bijlagen*, (Utrecht: Universiteit Utrecht: bijlage 3, 13-31).
- ³⁴ IVLOS, Universiteit Utrecht, *Educatieve minor*, geraadpleegd op 14 februari 2012. <http://www.uu.nl/NL/faculteiten/ivlos/opleidentotdocent/educatieveminor/Pages/default.aspx>.
- ³⁵ Denk bij educatieve praktijk buiten het onderwijs bijvoorbeeld aan educatieprojecten bij theatergezelschappen, educatie bij filmhuizen of inleidingen die door een schouwburg georganiseerd worden voor scholieren.
- ³⁶ IVLOS, Universiteit Utrecht, *Educatieve minor*.
- ³⁷ Dit is zowel bij binnenschoolse educatie belangrijk, zodat je kinderen/jongeren iets kan aanleren. Trainingen en workshops behelzen vaak een aspect van theater, film of televisie. Denk aan educatievormen bij bedrijven, waar ambtenaren worden getraind met behulp van trainingsacteurs. Daarbij wordt theater ingezet als medium om iemand iets (aan) te leren. De Minor zou om deze reden een toegevoegde waarde zijn voor de brede educatiepraktijk.
- ³⁸ Een tweedegraads lesbevoegdheid geeft het recht tot doceren aan alle jaren van het VMBO en de eerste drie leerjaren van het HAVO/VWO. Met een eerstegraads lesbevoegdheid mag aan alle jaren VMBO, HAVO en VWO les gegeven worden.
- ³⁹ Een tweedegraads lesbevoegdheid zou weinig zin hebben voor alumni die CKV willen gaan geven. Daarom zou er een aansluitend programma moeten zijn waarbinnen de eerstegraads bevoegdheid gehaald kan worden.
- ⁴⁰ Faculteit Geesteswetenschappen, 21.
- ⁴¹ Idem.
- ⁴² Idem.
- ⁴³ IVLOS, Universiteit Utrecht, *Educatieve masterprogramma's*, geraadpleegd op 2 maart 2012. <http://www.uu.nl/university/masters/NL/daaromutrecht/onderwijs/masterprogrammas/educatieveminor/Pages/educatieveminor.aspx>.
- ⁴⁴ Maar bijvoorbeeld ook voor afgestudeerde Bachelorstudenten Nederlands, Frans, Spaans, enz.
- ⁴⁵ Sonja de Leeuw, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 5 maart 2012. Zij zegt dit met het oog op de gegroeide en nog altijd groeiende brede educatieve praktijk binnen de theater- en media-educatie.
- ⁴⁶ Faculteit Geesteswetenschappen, 16.
- ⁴⁷ Ibidem, 16-7.
- ⁴⁸ Ibidem, 15.
- ⁴⁹ Het gaat hier dan vooral om kennis van theater, film, televisie en nieuwe media.
- ⁵⁰ Sonja de Leeuw, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 5 maart 2012.
- ⁵¹ Liesbeth Groot Nibbelink, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 27 februari 2012.
- ⁵² Liesbeth Groot Nibbelink, e-mail verstuurd aan onderwijscoördinator Berteke Waaldijk. Gemaakt in februari 2011. Verkregen in Utrecht, februari 2012.
- ⁵³ Liesbeth Groot Nibbelink, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 27 februari 2012.
- ⁵⁴ Dit beroepsperspectief staat volgens Groot Nibbelink op de tweede plaats, naast de wens om in het veld van de dramaturgie terecht te komen.
- ⁵⁵ Groot Nibbelink wijst in het gesprek op dat alumni van Theater-, Film- en Televisiewetenschap waarschijnlijk wel capabel genoeg zijn om korte workshops op scholen te geven in bijvoorbeeld drama.
- ⁵⁶ Zie noot 11.
- ⁵⁷ Onderwijsraad, “Advies: Naar hogere leerprestaties in het voortgezet onderwijs”, (Den Haag: DeltaHage grafische dienstverlening, 2011).
- ⁵⁸ In februari 2011 zijn verschillende aanbevelingen gedaan door de Onderwijsraad als reactie op het *Actieplan Beter Presteren* voor het voortgezet onderwijs. Aanbeveling 3 behelst dat alle reeds afgestudeerde en nog af te studeren docenten hun Mastergraad behalen om hun lesbevoegdheid te handhaven/te kunnen behalen.
- ⁵⁹ Liesbeth Groot Nibbelink, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 27 februari 2012.
- ⁶⁰ De cursus Cultuurparticipatie en –educatie wordt ook aan de Universiteit Utrecht gedoceerd, maar deze houdt zich meer bezig met het sociologische aspect van kunst en cultuur. Binnen deze cursus wordt aandacht besteed

aan het sociologische aspect van de kunsten. Er komen onderwerpen aan bod zoals wie er naar kunst gaan en wie er toegang tot hebben.

⁶¹ Theatre Studies, *Post-graduate Studies*, geraadpleegd op 19 maart 2012.

<http://www.theatrestudies.nl/postgraduate.html>.

⁶² De faculteit Geesteswetenschappen van de Universiteit Utrecht.

⁶³ Liesbeth Groot Nibbelink, e-mail verstuurd aan Bachelorcoördinator Joost Raessens in maart 2011. Verkregen in Utrecht, februari 2012.

⁶⁴ Liesbeth Groot Nibbelink had nooit de bedoeling om mensen in de organisatiestructuur te passeren. Zij schreef de vicedecaan aan op aanraden van een collega die haar wist te vertellen dat de vicedecaan ooit met hetzelfde onderwerp bezig was geweest als waar Groot Nibbelink aan begon.

⁶⁵ Nagetrokken bij Sonja de Leeuw. Zij is gevraagd alle initiatieven bijeen te brengen en is hiermee opgehouden omdat één van de twee educatieve cursussen uit het onderwijsaanbod verdween. Daarnaast vertelde zij in het gesprek dat zij het niet als een hoofdtaak zag, omdat zij voor heel andere zaken is aangesteld aan de Universiteit Utrecht, namelijk televisiecultuur.

⁶⁶ Sonja de Leeuw, geïnterviewd door Suzan Hogenbirk, Utrecht, 5 maart 2012.

⁶⁷ Het is niet verwonderlijk dat veel mensen binnen de Universiteit het belangrijk vinden, omdat het veelal *docenten* in een kunstvak betreft.

⁶⁸ Een educatieve Minor aan de Universiteit Utrecht bestaat uit minstens 30ECTS – vier cursussen van 7,5ECTS. Het zou aan te raden zijn wanneer deze minor er ook voor Theater-, Film- en Televisiewetenschap komt, misschien de overige 15ECTS uit de profileringsruimte mee te nemen. Dat zou meer ruimte bieden.

⁶⁹ Een mogelijke cursusnaam zou volgens haar ‘Visies op kunst- en cultuureducatie’ kunnen zijn.

⁷⁰ Voormalig IVLOS: Interfacultair Instituut voor Lerarenopleiding, Onderwijsontwikkeling en Studievaardigheden.

⁷¹ Hierin komen vragen aan bod als: wat is de materie waarover gesproken wordt? Wat is educatie en wat is het belang ervan?

⁷² Volgens Liesbeth Groot Nibbelink wordt er momenteel veel onderzoek aan de Universiteit Utrecht verricht naar geletterdheid of ‘literacy’.

⁷³ 30ECTS staat bij de Universiteit Utrecht gelijk aan 4 cursussen van 7,5ECTS.

⁷⁴ Hiermee doelende op zowel het voortgezet onderwijs alsmede het hoger onderwijs. Het schijnt namelijk dat veel Theater-, Film- en Televisiewetenschappers lesgeven aan Hogescholen voor de Kunsten. Deze informatie heb ik echter niet onderzocht, dus blijft een speculatie.

⁷⁵ Marjolein Boessenkool, beleidsadviseur aan de Universiteit Utrecht. Geciteerd uit e-mailcorrespondentie met Berteke Waaldijk in maart 2011. Verkregen in Utrecht, maart 2012.

⁷⁶ Beter zou een team van twee mensen zijn, die in één van de voorgestelde gebieden gespecialiseerd zijn. Deze zouden dan hun krachten kunnen bundelen om de problematiek te overwinnen.

⁷⁷ De correspondentie om deze evaluatie te bemachtigen is begin april 2012 gestart met Jeroen Stumpel, programmacoördinator van de Master Educatie en Communicatie. Dit heeft nog geen concreet resultaat opgeleverd, maar het is wel een onderdeel dat zeker meegenomen moet worden wanneer de doorstroom naar de Master mogelijk wordt gemaakt.

⁷⁸ Berteke Waaldijk, oud-onderwijscoördinator Geesteswetenschappen Utrecht. Geciteerd uit e-mailcorrespondentie met Liesbeth Groot Nibbelink in mei 2011. Verkregen in Utrecht, maart 2012.

⁷⁹ Dit is het geval om een tweetal redenen. 1: de problematiek is inmiddels aangekaart en is doorgedrongen tot in de beleidsvorming van de Universiteit Utrecht. 2: er is een naam boven komen drijven van iemand die de verantwoordelijkheid over dergelijke problemen zou moeten dragen; onderwijsdirecteur Peter Coopmans. Mijn advies voor vervolgonderzoek zou dan ook zijn een gesprek met dhr. Coopmans te houden over de stand van zaken over de in de e-mailcorrespondentie besproken zaken.

⁸⁰ Dit doet alleen ter zake wanneer de student een lesbevoegdheid zou kunnen halen.

⁸¹ Dit is noodzakelijk om, in het geval dat de student voor een nog nader te benoemen publiek komt te staan, toneelteksten of -ensceneringen, films of televisieseries in relatie tot elkaar uit te kunnen leggen.

⁸² Denk bijvoorbeeld aan een theatertekst die verfilmd is en waar ook een miniserie van gemaakt is, zoals dat bij veel teksten van Shakespeare gedaan is.

⁸³ Deze persoon kan door de Master af te ronden een eerstegraads bevoegdheid halen. Deze is ook, zoals eerder vermeld, per definitie nodig om een vak als CKV in het voortgezet onderwijs te geven, gezien het een typisch bovenbouwvak is.

⁸⁴ Zoals in de eerste paragraaf vermeld.

⁸⁵ Het equivalent van zes cursussen; biedt meer ruimte voor mogelijkheden omtrent stage, didactiek.